

Kallelse till
ÅRSMÖTE!

MUSEITIDNINGEN

Medlemsblad för Råå Museiförening

I DETTA NUMMER:

- ◆ Ålafiske förr och i nutid
- ◆ Föreningen Råå Havsbad
- ◆ Norlingska släkthuset på Mellangatan

Rutgers
vegetariska
recept

Ordföranden har ordet

Säsongen för Råå museum 2021 blev trots en del restriktioner riktigt bra.

Våra aktiviteter var dels sådana som har blivit lite av traditioner såsom

Sommarmarknad och Rååkul, dels nya programpunkter.

Krukdagen lockade en hel del nya besökare till museet, likaså *Allsång på stranden*.

Kommer allt fungera som vi hoppas kommer dessa aktiviteter åter.

Det försenade årsmötet

I oktober var läget så stabilt att det gick att genomföra årsmötet i RHSS:s lokal. En hel del medlemmar var närvarande och kvällens programpunkt var Otto von Friesens presentation av sin nyskrivna bok *"På segelmakarens tid"*

– en bok med många intressanta texter och bilder från det gamla Råå.

Boken finns till försäljning på museet.

"Howling wind" på museet och andra söndagsaktiviteter

Museets söndagsaktiviteter har alltid varit uppskattade och under hösten kunde trots vissa restriktioner tre filmvisningar anordnas. Bland annat visades Lars-Berne Mårtenssons film om livmedelaffären "Orient" på Rååvägen, där Leif och Bert Mårtensson berättade om hur det hela började i slutet av 1940-talet och fram tills affären lades ner.

En söndag i slutet av oktober kom gruppen "Howling Wind" till museet och spelade och sjöng sina uppskattade shanties. På grund av coronan begränsades antalet

åhörare, men de som hade köpt biljetter fick vara med om en mycket trevlig eftermiddag med härlig svängig musik. Vi hoppas kunna bjuda in gruppen till ett nytt framträdande under innevarande år.

Äntligen julmarknad!

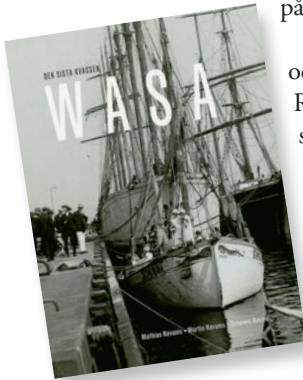
Efter detta blev det stor aktivitet för museets julgrupp – det gällde att göra alla förberedelserna till årets JULMARKNAD som ägde rum den 21 november. Museet var fyllt med saker av allehanda slag – tomtar, äggkakakafat, ljusstakar, krus, dukar, barnböcker – det var otroligt mycket som var till salu. I motorhallen hade det gjorts iordning en mysig tomtegrota, dit barnen kunde komma för att hälsa på tomten. En av tomtarna kom med en av Råås tändkulebåtar, och det tyckte både barn och vuxna var kul. Utanför museet var ett tält uppsatt för glögg-, kaffe- och korvförsäljning. Julmarknaden inleddes med att Magnus Johansson spelade några julsånger på sin trumpet – vilket blev mycket uppskattat. Sedan kunde den långa kön av hugade spekulanter släppas in. Dagen blev en riktig succé – massor av nöjda besökare och ett betydande ekonomiskt tillskott för museet.

Boken om kvassen Wasa

På annandag jul kom Mattias och Martin Ravanis och Susanne Ravani till museet för att presentera och signera sin bok *"Den sista kvassen Wasa HG 622"* – en mycket intres-

sant bok. Författarna har lagt ner ett otroligt arbete för att dokumentera denna båt som byggdes 1905 på Sven-Petter Nilssons här på Råå.

Författarna har också beskrivit hur Råå blev Sveriges största fiskeläge runt sekelskiftet 1900 och hur fisket gick till. Resultatet har blivit en bok fylld med mängder av

intressanta fakta och bilder. Även denna bok finns till försäljning på museet.

Vad händer på museet under våren?

Museets förrådsutrymmen är få och små – alltså måste de utnyttjas så bra som möjligt. Under våren kommer några av museets engagerade medhjälpare att gå igenom dessa förråd. De skall tömmas och föremålen kontrolleras så att de är registrerade och sedan placeras på så bra sätt som möjligt. Detta är tidskrävande men nödvändigt. Under årens lopp sedan starten av museiföreningen 1936 har en otroligt stor mängd föremål och foton samlats in, men registrering och placering i olika små förråden har inte alltid varit de bästa. Nu hoppas vi att

vårens arbete skall resultera i att när man söker efter ett föremål eller ett fotografi så skall det förhoppningsvis gå lättare att hitta.

Årets utställning

Säsongens utställning kommer att handla om ålen. Under en stor del av 1900-talet utgjorde ålfisket en mycket stor del av råå-fiskarnas inkomst, vilket ni kan läsa om i en av denna tidnings artiklar. Vår avsikt är att utställningen skall belysa ålen ur flera olika synvinklar.

Några i jobbargänget har åter tagit upp arbetet med simulatorn i motorhallen, och nu är det verkligen vår förhoppning att till öppnandet den 1 maj skall den vara klar och kunna invigas.

Att RÅÅ MUSEUM FÖR FISKE OCH SJÖFART är ett uppskattat utflyktsmål hör vi från många besökare, och det hade det inte varit utan alla er som lägger ner tid, engagemang och kunskap i att få driften av museet att fungera. **Stort tack till er!**

Säsongen som vi har framför oss skall förhoppningsvis bli en ny framgångsrik säsong, och då är alla - medlemmar och icke medlemmar - varmt välkomna att besöka vårt museum.

Hans-Ingvar Green, ordförande

Råå Museiföreningens styrelse,

som under det gångna året 2021 haft 7 protokollförda sammanträden, har bestått av

Hans-Ingvar Green, ordförande

Lars Wallin, v ordf.

Gunilla Kittel, kassör

Eva Bråvall, sekreterare

Ulf Swanstein • Elsa Lena Ryding

Lars-Erik Mattsson • Lisbeth Råvik

Rutger Lindblad • Britt Siversson Holmén

Rolf Jonasson.

ÅLAFISKE - FÖRR OCH I NUTID

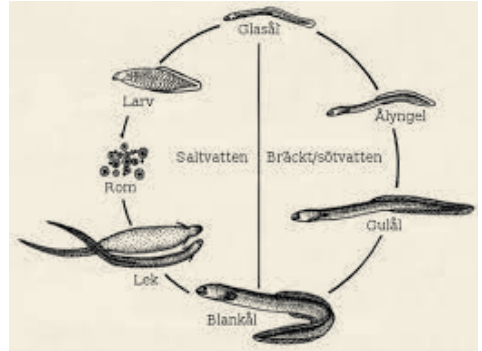
Ålafiske förr och i nutid

Niklas Jönsson tjejsar ål med hjälp av Johan Jönsson.

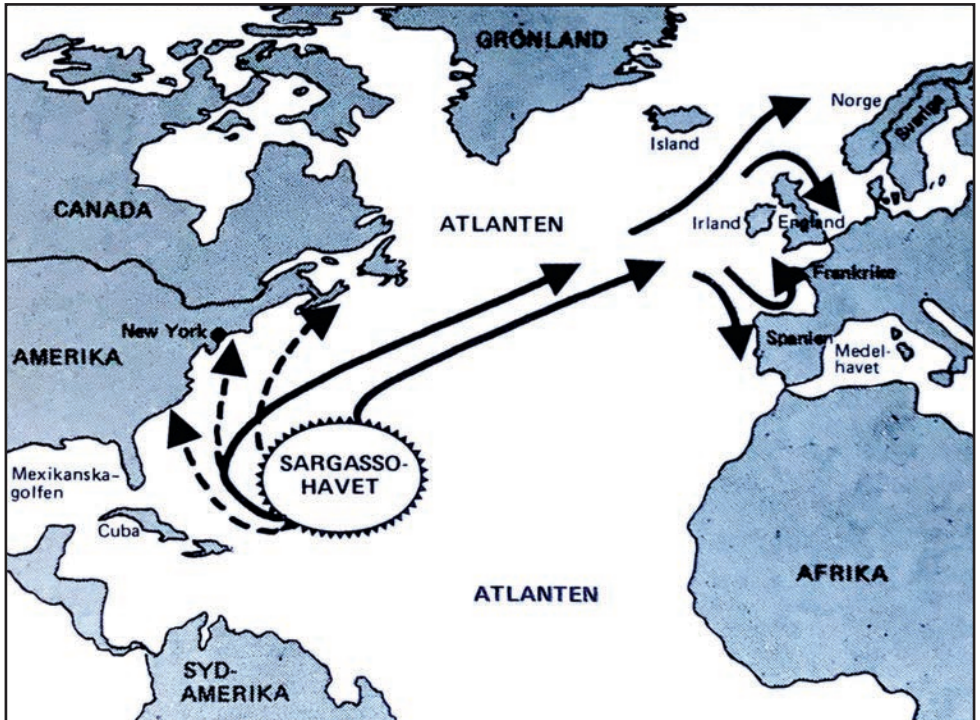

Ålen, denna feta, goda och mystiska fisk, har en gång betytt mycket för Råå fiskeläge. Idag är ålen rödlistad av Naturvårdsverket och Internationella Naturvårdsunionen som akut utrotningshotad. I sommar planerar Råå museum en utställning om ålafiske.

Ålens komplicerade livscykel

Ålen börjar sin livscykel som pyttesmå lövliknande larver. De har sen gammalt namnet *Leptocephalus*. Man trodde fram till 1890-talet att det rörde sig om en helt annan fiskart. Två italienska zoologer placerade då några *Leptocephalus* i ett akvarium och fick till sin förvåning se att de utvecklades till små genomskinliga ålar. Det var dansken Dan Schmidt som upptäckte att de små ållarverna föds i Sargassohavet i Atlanten utanför Cuba och Florida. Sargassohavet avgränsas av flera starka strömmar och utgör en enorm virvel där sargassotång flyter runt i ett tjockt brunt täcke. Från ytan till botten är det 7000 meter djupt. Den amerikanska ålen *Anguilla Rostrata* följer med strömmar mot kusterna i USA och Canada. Den europeiska ålen *Anguilla Anguilla* snurrar runt Sargassohavet och följer sedan med Golfströmmen åt nordöst för att nå Europas kuster från Spanien till Norge och in i Medelhavet och

Ålens resa i Golfströmmen från Sargassohavet till Europa.

Teckning: Ingvar Mellbrand

Östersjön. Resan kan ta tre år. Det lilla lövet växer under tiden till sig. När de når den europeiska kontinentalsockeln och djupet i Nordatlanten börjar understiga 1000 meter ändrar ålen skepnad. Den blir till en 6–7 cm lång genomskinlig glasål som kan simma aktivt. De skulle annars riskerat att fastna i tidvattenströmmarna.

Det är i början av året som de små ålynglen simmar in i Nordsjön. De kommer i enorma mängder. Ungefär när de når kusten, anpassar de sig till sörvatten och börjar simma motströms uppåt och i olika slags vattendrag, förvandlas de åter. Kroppen får muskler och kraftiga käkar och pigmenteras. Gulålen är en aktiv, hungrig och motståndskraftig varelse. Den kan ta sig fram genom grunda vattendrag och t.o.m. träsk, såväl som

genom strida strömmar. Den äter på natten, allt animaliskt som rör sig, men kan också äta as. På något sätt väljer den ett hem, gärna en å eller insjö med dyg botten och stenar att gömma sig under. Här stannar gulålen i många år, vanligen mellan 15 och 30, men gamla ålar på över 80 år har också påträffats.

Man vet inte vad som triggar ålens tredje omvandling. Blankålen, som den kallas, liknar gulålen men är generellt större och har en ljus undersida. Den slutar äta och matsmältningsorganen tillbakabildas. Nu börjar en ny långresa (på fastande mage) mot lekområdet i Sargassohavet och könsorganen utvecklas. Det finns många teorier om hur blankålarna hittar vägen, men ålens ”kompass” förblir något av en vetenskaplig gåta. Det gäller också själva fortplantningen.

Trots många försök har faktiskt ingen sett ålen fortplanta sig. Blankålarna försvinner i Sargassohavets djup och ut kommer de små larverna och börjar driva mot nordväst. Livscykeln är fullbordad.

Myter och missuppfattningar om ålen

Ålen ser ju inte precis ut som de flesta fiskar. Länge kände man inte till hur den fortplantade sig. Därför är det inte konstigt att det uppstod myter och missuppfattningar om ålen. Redan på 300-talet AD skrev den grekiske filosofen och naturvetenskapsmannen Aristoteles om ålen i sin "Historia animalium". Han hade dissekerat ålar utan att hitta fortplantningsorgan. Aristoteles kom fram till att ålen uppstår av sig själv ur lera och dy - ett exempel på s.k. uralstring - och att den äter gräs och rötter. Fyrahundra år senare skrev romaren Plinius att ålen uppstår ur hudavskrap från äldre ålar. På 1600-talet

kom en teori om att ålen föder levande ungar som skapas inuti föräldern utan befruktning. Först på 1700-talet trodde man sig finna en honas fortplantningsorgan med ägg. Det tog längre tid att hitta hanålen fortplantningsorgan. Den unge biologistudenten Sigmund Freud fick i uppgift att dissekera ålar under en sommar i Italien. Han lyckades inte hitta könsorganen. Freud blev ju så småningom läkare och grundare av psykoanalysen, vars teori (lustigt nog) fokuserar på bl.a. den förträngda sexualitetens betydelse i människors liv. Vad man genom åren inte förstod var att ålen inte har synliga fortplantningsorgan förrän de behövs i slutet av dess livscykel.

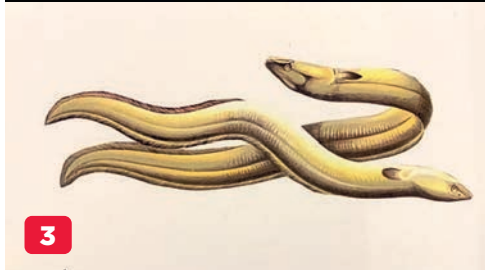
Att gamla ålar alstrar yngel ur förstörda delar av sin kropp, att den är en sorts orm och att den kan skada människor är ytterligare missuppfattningar som varit spridda. Att man sett ålar gå upp i ett årtland och smörja kråset är en vandringshistoria som är lätt

1

2

3

4

1. Ål-larv. 2. Glasål. 3. Gulål. 4. Blankål.

att förstå utifrån dess levnadsätt. Ålar kan faktiskt leva några dagar i fuktig miljö och kallt klimat. Förutom med gälarna kan den andas till en del med huden. I vatten tar den upp ca 10% av syret genom huden och på land kanske 2/3 av behovet.

Ålen sägs också kunna bli urgammal eller t.o.m. odödlig. Det finns exempel på mycket gamla ålar, som aldrig utvecklats vidare från gulålstadiet. Vem har inte sett ålen Putte när vi med skolan besökte dåvarande Hälsingborgs museum? Putte var mycket död där han flöt i ett akvarium. Han finns kvar i Kulturmagasinet. Det intressanta med Putte var att han levte i fångenskap till 88 års ålder. Ett annat exempel är Branteviksålen, som ska ha levte ensam i en brunn tills den var över 150 år. Författaren Patrick Svensson skriver i sin bok "Ålevangeliet" berörande om dess liv i evig väntan. De fångslade ålarna fick aldrig uppleva sin sista metamorfos och de kom aldrig till Sargassohavet.

Ålhomma.

Ålafiske historiskt

I gammal, kanske för-historisk, tid flätade fiskarna enevidjor eller pilevidjor till långsmala korgar. De förankrades och märktes ut med flöten i åar där ålen fanns. Ålen simmade lätt in men hade svårt att komma ut igen. Dessa korgar

kallades ålkupor, ålhommor eller ålakyvor. Linné avbildade en sådan vid sin skånska resa 1749. De vittjades genom att lossa på en vidja eller en träplugg i den bakre delen. (Kupor gjorda på detta vis av vidjeband användes f.ö. på 1800-talet till att fånga kungssnäckor. De förankrades på botten ute på den djupaste delen av Öresund.) Denna primitiva och

Ljustra ål.

småskaliga metod utvecklades genom åren till den ryssja eller rusa som används idag även ute i havet. Det fanns andra metoder att stoppa ålens framfart i åar och bäckar med fördämningar där man satte ner strutformade nätkassar, s.k. laner eller lurade ålen att stanna i en s.k. ålakista. Att ljustra ål har också urgamla anor. Ljustret sattes på en lång stör. Man använde ljus i form av en liten eld eller en fotogenlampa i roddbåtens för så att man kunde se var ålen fanns. I Norrland användes långrev på 1700-talet. På 1930-talet fångades gulål på krok på försommaren i Skäret och Arild. Ytterliga metoder finns beskrivna av professorn i etnologi (folklivsforskning) Nils-Arvid Bringéus. Ålen har alltid varit begärlig för oss människor.

I modernare tid har man fiskat ål till lust och husbehov med enkla metspön i mindre vattendrag. Detta sportfiske beskrivs mycket fint av Patrik Svensson i "Ålevangeliet". Bokens titel låter ana att det nästan var något

heligt med proceduren och den eftertraktade ålen. Författaren och hans fader provade också på att komma ål, d.v.s att agna med flera daggmaskar i ett kylse. Man kan då dra upp ålen utan att den skadas av någon krok. De skaffade även en ryssja, men tyckte det blev för lite spännande med den metoden. Ålen skulle ha en sportslig chans.

Yrkesfiskare har länge använt ryssjor/ rusor bestående av ett strutformat garn med öppning i mitten. Den har utvecklats till en storrusa som är utrustad med en två meter hög fångstarm som styr in fisken åt rätt håll. Struten går bara åt ett håll och tömmes från toppen.

Bottengarn på tork.

Ålbottengarnen

Bottengarnet introducerades i Køgebukten i Danmark under tidigt 1900-tal. Strax där- efter köpte Sven Olof Jonasson och Johan Magnusson pålar och beställde garn i Helsingörs fiskeredskapsfabrik. De två hade varit i Canada och Alaska och sett olika redskap och ville pröva nya metoder. Arbetet utfördes åt Jonas Nilsson (”på vallen” född 1855). Jonas på vallen och hans fem söner hade stor nytta av sina bottengarn. Ålbotten- garnen oljades till en början. Senare tjärades de. Bomullsgarnen måste tas upp och torkas och rengöras mellan varje ålamörker (från

halvmåne till halvmåne, bäst 5 dagar före och efter nymåne).

Det var gott om ål i Råå-bukten före kopparverkshamnens tillkomst 1918. Även på 1920–1950-talen var det fullt av bottengarn från Kopparverket till Fortuna. De riktigt stora fångsterna kanske ägde rum under det tidiga 1900-talet. I tre artiklar i Helsingborgs Dagblad från 1930-talet klagar intervjuade fiskare på tillgången på ål. År 1938 får en reporter följa med fiskaren Sven Petter Påls- sons lag ut i en kvass med medföljande liten ryktebåt med damm. Det är hårt väder, tycker åtminstone reportern, och fiskarna är inte nöjda med de 60 kg ål de fick med sig när de ryktat (tömt) sina två bottengarn.

Hyttfatens tid

Det man hade på Råå var en förnämlig lag- ringsplats för ål. Under vinterhalvåret var Råå hamn full med hyttfat, som ålsumparna kallas. Det bräckta vattnet vid Råå-åns utlopp passade perfekt för ålen, som kunde lagras upp till sju månader utan att ta skada. Ål från hela Skåne lagrades på Råå. På morgnarna hade ett par gamla fiskargubbar till uppgift att kontrollera om några ålar hade dött och flutit upp till ytan. Man kunde använda dem till rökning om inte mer än 24 timmar gått

Hyttfat i Råå-åns mynning.

Arthur o Ivan Jonasson och Arthur Mattisson.

sen döden inträtt. Det var stora värden som vaktades där, för varje hyttefat rymde ca 2000 kg och man hade som mest ca 50 hyttefat. Före andra världskriget gick mycket ål på export till Tyskland och Danmark. Uppköpare kom till Råå med tankbil. Under krigsåren fick lagringen av ål en ny betydelse som svensk livsmedelsreserv med högt kalori- och fettinnehåll.

Efter 1975 går blankålen längre ut i Öresund varför bottengarnsfisket upphörde på Råå och man fortsatte ålfisket med rusor, detta enligt Nils Jonasson i museitidningen nr 2 1993.

Bröderna Jönsson - ålafiskare i nutid

Numera är fiske av ål förbjudet utom för ett fåtal yrkesfiskare med speciellt tillstånd. Det var därför svårt att hitta en Rååfiskare som kunde och ville berätta hur det kan gå till i vår tid. Två fiskare som kan lära oss om detta är bröderna Niklas och Johan Jönsson från Viken. De ligger med sin båt Shamrock vid fiskekajen i Råå Hamn och ägnar sig idag åt sillfiske. Hade det varit möjligt skulle de hellre fortsatt att fiska ål.

Det var för 22 år sedan som Niklas och Johan beslöt att gå samman som yrkesfiskare. Johan hade varit bagare tidigare. Han började

då vid femtiden och slutade klockan elva. Det fanns tid kvar sedan för att ta hand om ett spättegar eller något annat trevligt. Bröderna är uppvuxna i Viken och intresserade sig för fiske redan från tidig ålder. De kommer inte från en fiskarfamilj utan fann sina förebilder i hamnen. Niklas hade varit yrkesfiskare tidigare och sedan kört lastbil i några år. Som fiskare började han hemma i Vilken. Sen har han arbetat på båtar i Göteborg och fiskat överallt där svenska båtar har fiskat, t.ex. vid Shetland. Där fiskade man lutfisk, alltså långa.

Tillståndet togs över från en gammal ålafiskare i Viken

Bröderna visste att en "gammal farbror", Gustav Björkman i Viken, skulle lägga av. De såg en möjlighet att ta över efter farbrorn som de visste fått mycket ål genom åren. Ålafiske var vid den tiden befriat från begränsningar, vilka drabbade flera andra typer av fiske. De gamla redskapen som de fick ta över var i dåligt skick, rena lumpen faktiskt. Björkman hade fasat ut och inte investerat i något nytt. Bröderna satte genast i gång att tillverka nya redskap.

Det var tillståndet från Länsstyrelsen som var det viktiga. Björkman hade sina garn på en plats precis utanför hamnen i Viken. Platsen kallades "guldgruvan". Förr i tiden lottade man ut de olika platserna för ålafiske en gång om året. Då hände det att det blev slagsmål. Det var inte alla som var nöjda. Ett år kunde man lottas till ett ställe där det var 21 fots djup och så nästa år kunde bli ett ställe med 26 fots djup. Då fick man sy om garnet. Det blev extra arbete. För 22 år sen fanns bara en ålafiskare kvar i Viken.

Bröderna byggde successivt upp sitt fiske och hade som mest sex bottengarn och 19 storrusor. Allt fick inte plats i "guldgruvan", utan de hade bottengarn uppe vid Laröd-

baden. Bottengarnen hade de sytt med egna händer. Rusorna köpte de.

Hur går det till att fiska ål med bottengarn?

Året för ålafiskarna med bottengarn (se bild) började mitt i sommaren; då blev de skogsarbetare. Ut och fälla träd, skala dem och ta hem dem. Man gick ut med pålarna i en mindre båt med en ställning eller pålkran, en så kallad hajebåt. (Hajan kallades förr den tyngd som bankade ner pålarna.) Pålarna bankades ner i sjöbotten och säkrades med en lina som satt fast i en kätting som fästes i botten med järndubb. Linan kommer alltså långt utifrån och går upp mot stolparna och hindrar att de knäcks i storm. Fiskarna fick

dyka för att kunna få dit alla attiraljer. Sen skulle det fästas linor mellan pålarna. Det var fruktansvärt mycket förarbete varje sommar.

När skulle sedan de stora bottengarnen sättas ut?

Det gällde att ha koll på hur långt hösten kommit, när löven började falla, väder och vind och om danska fiskare söder om dem började få fångst. När det började hända skulle de helst sätta ut alla redskapen på samma gång, men det gick förstås inte. Det tog 14 dagar att få alla bottengarn på plats. Nya redskap som just satts ut fiskar bäst. Efter en tid växer det alger i dem och då är garnen inte lika "fiskliga". Då glider fångstarmen snett åt sidan när det

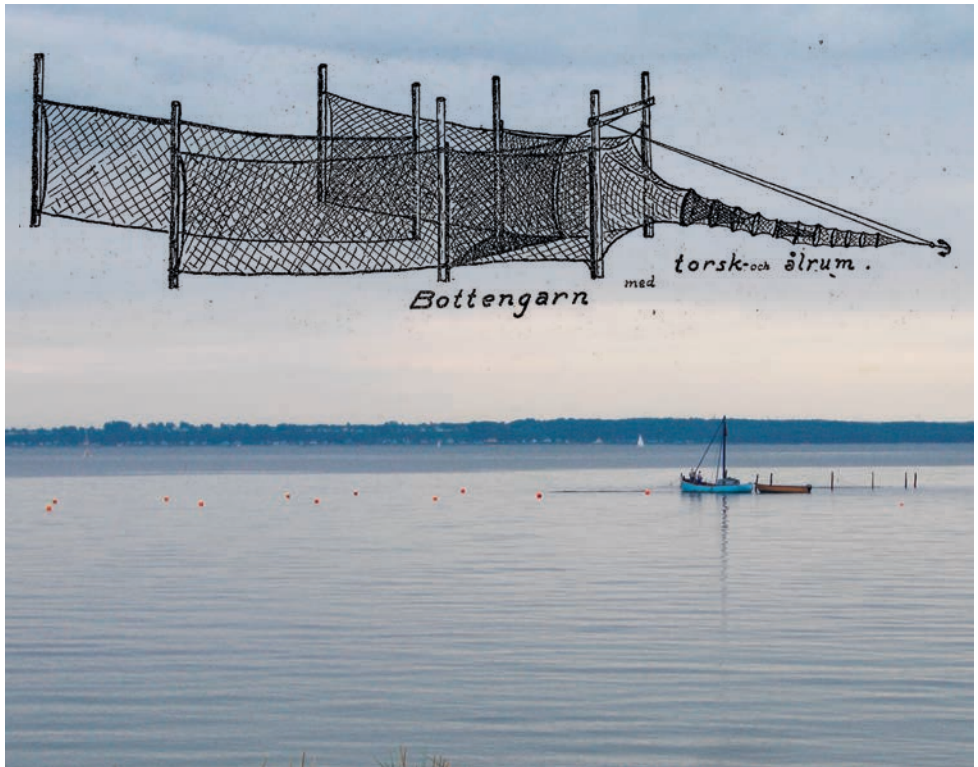

Illustration över bottengarn är infällt i bilden då bottengarnet ryktas utanför Viken.

Lille Berne hjälper Ivan (morfar) och Arthur Jonasson samt Tjocke-Nils Svensson med bottengarnet.

blir ström och ålen kan simma under. Ju renare garn man har desto bättre är det.

När redskapen är på plats och det är västlig/nordvästlig vind kommer ålen att simma in i bottengarnet och ut i strutarna. (Utanför Råå föredrog fiskarna sydvästlig vind.) Så fort det ljusnade på morgonen gick fiskarna ut och förtöjde i bottengarnet. Sen drog de upp och öppnade strutarna (kyvorna kallar Viken-bröderna dem, rusor säger man på Råå) och tömde ut fångsten i ryktebåten och så bar det snabbt in mot land. Var det det ostlig vind blev det dock nästan ingen ål. Man kunde hålla på i två veckor innan vinden vände och det plötsligt fanns massor av ål att ta hand om. Ibland tog man in hela årets fångst på ett par dagar. De allra största fångsterna fick bröderna när det stillnade på natten efter att det blåst nordvästlig kuling i ett par dygn.

Ålen sumpades i hamnen där bröderna hade två eller tre sumpar. Om fångsten var stor kunde ibland hela hamnen bli full av ”kyvor” fulla med ål. Ålahandlaren kom en gång i veckan med sin tankbil med kontinuerligt syrsatt vatten.

Stopp för ålafisket i Öresund

Efter den intensiva säsongen vidtog redskapsvård under vintern och våren. Att göra iordning ett bottengarn tar 2-3 veckor på två man och betydligt mera om garnet tagit skada i en storm. Under åren som ålafiskare utvecklade bröderna sin teknik och investerade mycket arbete i redskapen. De gick t.ex. över från granpålar till ek, som klarar hårt väder bättre och de förankrade allt bättre med stöttor från botten. De hade tänkt fortsätta så länge de hade hälsan och trappa ner på det

hårda arbetet så småningom. Därav blev det inget. ”Vi satt i bon och hörde. Vi hade precis diskuterat hur mycket nät vi skulle beställa till nästa år. Och precis när vi hade diskuterat det så hör vi på radion att från och med förste januari nästa år så blir det förbjudet att fiska ål. Helt ovetande och inte en chans att fasa ut nånting och inte en krona i nån sorts ersättning.” Detta hände i slutet av 2017. Från 2018 är det förbjudet, även för yrkesfiskare med tillstånd, att fiska ål under månaderna november till och med januari.

De sista åren hade Johan och Niklas fått större fångster än någonsin - de slutade på topp faktiskt - men senare på hösten. En gång i tiden kunde blankålen komma ut i Öresund redan i slutet av augusti. Då kom det första ålamörkret. Med åren kom ålen allt senare. Numera kommer inga mängder av ål förrän alla löv fallit av träden och vattnet är under

tio grader varmt. En annan förändring är att ålen kommer i större mängder under kortare tid, som om de hade samlats nånstans. En del skyller på Öresundsbron, men det tror knappast bröderna Jönsson på. Inte heller kan man skylla på klimatet, för havet var ju varmt i augusti även för många år sen. Numera kan man endast ta in kanske 10–15% av årets ålfångst före november månad. Det går inte att försörja sig på det, varför Johan och Niklas tvingats gå över till sillfiske. De har inte hopp om att kunna starta igen och har börjat göra sig av med bottengarnen. De brukade ha fyra fina bottengarn ute och så två i reserv, något som skulle kosta kanske tre miljoner kronor om man köper dem färdiga. Det gör ont att skära sönder och köra på tippen med det som de själva konstruerat. Det känns också tråkigt att inte få lämna över till några yngre fiskare. Så mycket kunskap går förlorad.

*Ålen vägs av
Hans Jörgensen
och Christer Back-Madsen.*

Börje Jensen tippar ålen i tank.

Bröderna har försökt påverka tjänstemännen på Vattenmyndigheten men utan resultat. Det är en EU-regel att ålen ska fridlysas tre månader per år, men länderna får själva bestämma vilka tre månader. Det nuvarande ålstoppet från 1 november missgynnar Öresunds fiskare. På Sveriges östkust kommer blankålen ut tidigare eftersom den har kortare väg att simma och därför finns det en del småskaligt fiske kvar på den sidan. Varför ålens vanor har förändrats har vi inte riktigt något svar på. Inte heller går det att förstå att fiskare i Öresund ser mycket ål (som de inte får fiska) medan forskare som räknat på beståndet anser att ålen är utrotningshotad. Niklas och Johan har teorier om svårigheten

med att räkna glasålar. Kanske har glasålen p.g.a. det varmare klimatet redan blivit till små, små gulålar när de når våra kuster, och då finner man inte många glasålar att räkna. Mätstationerna för vuxen ål ligger vid kraftstationerna, där ju ålen skadas i stor utsträckning i turbinerna. Kanske räknar man inte med hur duktig ålen är på att ta sig fram på alla möjliga vägar, genom bäckar, diken och rännilar. De har hört av några fiskare i Faxö att vuxna ålar kom simmande i en underjordisk bäck som man träffade på vid brunnsgrävning 7 km inlands från Köpenhamn. Sju meter under markytan kom de ringlande. Ålen kan ta sig fram där man minst anar det.

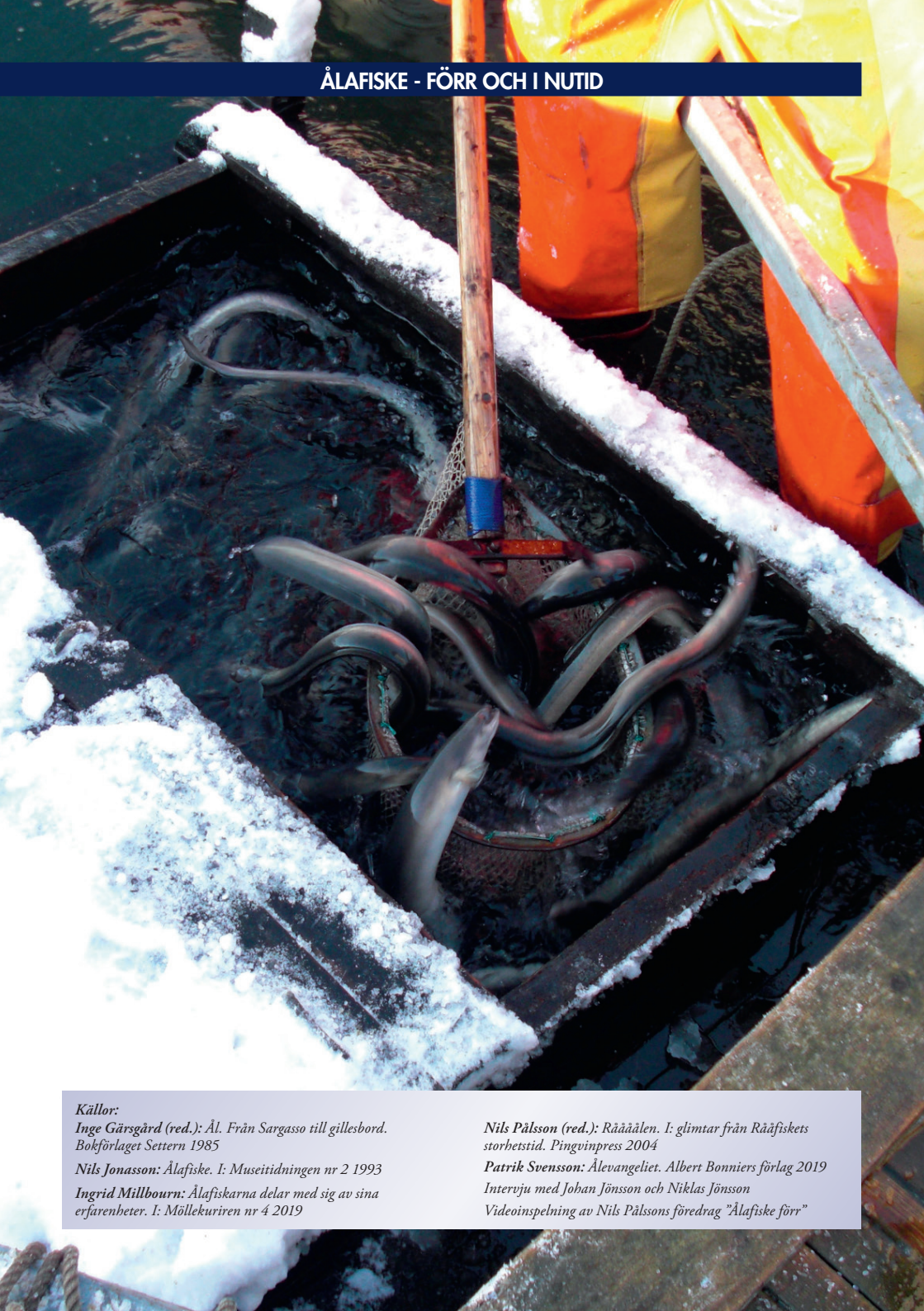
Det goda med ålen

Johan och Niklas tycker mycket om ål som maträtt, rökt, inkokt, stekt och ålasoppa. ”Och stekt ål det är ju så vansinnigt gott så det måste vara det goaste man kan äta över huvud taget. Och sen är det nån sån här näringsmänska som har räknat ut att ål är det absolut nyttigaste en mänska kan äta.” Ja, vi är många som gärna skulle äta ål men man kan knappast uppmuntra till det eftersom den är rödlistad. Rutger väljer ett vegetariskt recept i detta nummer av tidningen.

”Vad ska vi ha en massa ål till i havet? Om vi inte får fiska den, vad ska den då va till?” undrar Johan Jönsson. Där har vi en filosofisk fråga. Har allt liv på jorden ett värde i sig? Så kan man se det, men förhöjs inte det värdet om vi också kan använda gåvorna utan att förstöra? Man kan inte mer än hoppas trots allt på ålens fortbestånd och på ett både lönsamt och hållbart ålafiske i framtiden.

Elsa Lena Ryding

”Och stekt ål det är ju så vansinnigt gott så det måste vara det goaste man kan äta över huvud taget.”

ÅLAFISKE - FÖRR OCH I NUTID

Källor:

Inge Gärsgård (red.): Ål. Från Sargasso till gillesbord. Bokförlaget Settern 1985

Nils Jonasson: Ålafiske. I: Museitidningen nr 2 1993

Ingrid Millbourn: Ålafiskarna delar med sig av sina erfarenheter. I: Möllekuriren nr 4 2019

Nils Pålsson (red.): Råååålen. I: glimtar från Rååfiskets storhetstid. Pingvinpress 2004

Patrik Svensson: Ålevangeliet. Albert Bonniers förlag 2019
Intervju med Johan Jönsson och Niklas Jönsson
Videoinspelning av Nils Pålssons föredrag "Ålafiske förr"

RAA HAVSBAD

Antikvariat Crafoord

Katalog 35 1995

Nuförtiden är det lätt att hyra ett semesterboende via internet. Vad gjorde badsugna turister förr? På 1930–1970-talen fanns föreningen Råå Havsbad som förmedlade rum och stugor för dem som önskade uppleva sol och bad i det idylliska Råå fiskeläge.

Redan i slutet på 1800-talet fick Råå två badhus. Sotarmästare Karl Rangström som byggde Villa Sjösäker konstruerade ett litet badhus som stod på en kanonvagn ute i vattnet. När det förstörts av en storm byggde Rangström ett badhus på pålar. Detta stod kvar till 1920-talet. Badmästare Nils Petter Petterssons Råå Kallbadhus öppnade 1897. Det togs så småningom över av Helsingborgs stad och drivs idag av föreningen Rååbadarna - Råås största förening.

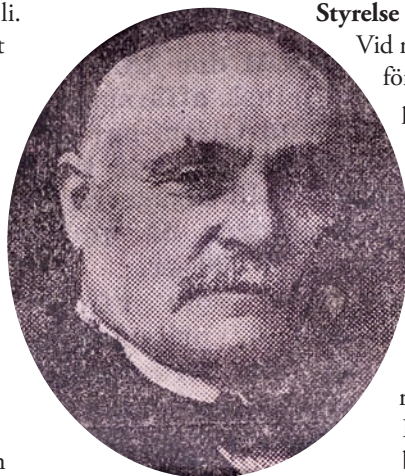
Föreningen Råå Havsbad bildas 1930

Inte alla invånare på det gamla Råå gillade eller hade tid att nöjesbada, men besökare från andra orter upptäckte de fina stränderna. Från 1920-talet kan man tala om Råå som badort. På initiativ från Helsingborgs borgmästare Johan Bååth bildades sommaren 1930 Föreningen Råå havsbad. Cirka 40 Rååbor och andra intresserade hade bjudits in till Råå Hotell den 11 juli. Borgmästaren hoppades att en förening skulle "kunna ta till vara de naturliga förutsättningarna för Råå att bli en badort av större mått än förut varit fallet". Föreningen kunde tydligt räkna med kommunalt stöd. Helsingborg hade nämligen fått problem med "obehag från kloakerna" som gjorde de centrala stränderna i staden otjänliga som badplatser. Handlanden Reinhold

Olsson framhöll att man i Råå hade "friskt och bra vatten" men rådde till försiktighet när det gällde att exploatera de omtyckta fria baden - inte för många badhytter kanske. Byggmästare Nils Pehrsson prisade även han "en härlig plats med fin sandbotten och rent vatten" och kunde tänka sig samråd med brunns- och badhusstyrelsens utredningskommitté. Någon större utredning blev det inte. Överlärare August Chronqvist föreslog "att Råå genom en förening borde taga hand om frågan och genom en förening söka driva saken fram mot en god lösning". Flera myndiga män höll med och stadgarna fanns redan förberedda. Föreningen Råå Havsbad skulle ha som uppgift att "i samarbete med korporationer, företag och enskilda personer söka på bästa sätt tillvarata de naturliga förutsättningarna för Råå som badort samt främja dess utveckling".

Styrelse och badkamrer

Vid mötet konstituerades en förening med en stor styrelse på nästan 30 personer varav endast två kvinnor, dr Ella Flieser-Malmqvist (den läkare som lät bygga huset på Rååvägen 58 där dr Delin tog över 1939) och fru Maria Olsson. I arbetsutskottet satt sjökaptenen och redaren Axel Johannesson Falkland ordförande. Som badkamrer fungerade en annan sjökaptén, Nils Olof Olsson med 40 år

*Sjökaptenen och redaren
Axel Johannesson Falkland*

För Badsäsongen

Badmössor, Badskor, Solglasögon
Solskärmar

Friluftscrermer, Sololjor m. m.

Toilett- och Sjukvårdsartiklar

Stor sortering

Aug. Anderssons Färghandel

Rååvägen 25 - R Å Å - Telefon 111

Rijika Tryckeri, Kila 1950

August Anderssons Färghandel sålde allt för sommarvistelsen på Råå.

till havs, av Jan Davidsson kallad Deep Watermannen. En tredje sjökaptan och skeppsredare, Mauritz Jonasson, efterträdde 1941 Falkland som ordförande. Man kan förstå att de viktiga personerna med pondus i samhället på den tiden var kaptener. När de gått iland blev det föreningslivet och i vissa fall affärer som engagerade. Från 1950 tog dock en bokhandlare vid: Eric Wennerstedt, och sedan kom redaktör Erik Larsson 1953. Kamrersbefattningen lämnades lite senare över till fru Greta Agerlöv vars arbete prisas i en jubileumsartikel 1970 i tidningen Hälsingborg - staden vid sundet. Det framgår inte om fru Agerlöv var avlönad eller ideellt arbetande. Medlemmar i föreningen Råå Havsbad ökade med åren från ett sextiotall till väl över 100, bestående av affärsföretag, enskilda uthyrare och andra stödmedlemmar.

Föreningens uppgifter

Det föreningen framför allt sysslade med var förmedling av rum, hus eller lägenheter till badgäster. Det var vanligt att befolkningen drygade ut sina inkomster med uthyrning under sommarmånaderna. Man flyttade ut i bryggghuset, ner i källaren eller trängde ihop sig på annat sätt för att bereda plats. Nere på Råå södra skola drevs ett vandrarhem med medlemsskap i turistföreningen STF sedan 1934. Det krävdes en hel del administration för att förmedlingen skulle fungera och resultera i nöjda sommargäster. Förutom vandrarhemmet hade man som mest uppemot 900 personer inkvarterade. Då som nu fanns förstås familjer som själva ägde ett sommarhus på Råå där man tillbringade tid på sommarlovet. Ofta bodde mor och barnen här en längre tid och så kom far från

TURISTER!

||| Sommarstugan |||

Rååvägen 33

Rekommenderar sina
goda bäddar à 1:-

BÄDDAR OCH TIDNINGAR PÅ RÅÅ
1 krona bädden på Rååvägen 33.

Stockholm, eller var det nu var, under sin semester. En del av sommarbarnen kom att få starka band till Råå och vissa flyttade hit som vuxna.

Föreningen Råå Havsbad erbjöd viss service för badgästerna, som ett läsrum med dagliga tidningar och tillgång till telefon på Råå södra skola. Förutom salta bad kunde man roa sig med tennis vid Råå Hotell, golf i Rya, båtresor till Ven samt segling och sportfiske.

Badortens utveckling

Bevarade protokoll och andra handlingar från 1930–1950 är intressant läsning. Föreningen gav ut vackert illustrerade broschyrer med information om såväl Råå som omnejden. Man annonserar i sex svenska och tre danska tidningar. Man publicerade badstatistik. Rååbaden sålde ett mindre antal biljetter än

Läsrum för Badgäster

i Råå södra skola
där flera dagliga tidningar äro
tillgängliga.

Även tillgång till telefon.

Råå Havsbad.

Läsrum för badgäster med möjlighet att telefonera.

Pålsjöbaden och Norra Kallbadhuset, men i alla fall 12 791 vuxna och 1 374 för barn sommaren 1932, förutom årskort. Badandet går sedan upp och ner mycket beroende på sommarvädret. År 1933 vänder sig föreningen Råå Havsbad till ovan nämnda brunns- och badhusstyrelse med förslag om att blåsa ut stora mängder sand över den steniga stranden vid Råå vallar. Detta realiserades året därpå. Man föreslog även bryggor av betong, för att

Sjukstationskiosken vid Råå Vallar.

bevara sanden. Avloppsledningarna lades om till Kopparverksområdet i norr och Pålstorps Ängar i söder för att inte störa de badande. Visste ni för övrigt att fiskdöd i Råå-ån inträffade redan 1934? A. J. Falkland påtalar i ett brandtal till Raus Allmänna Valmansförbund att Helsingborgs stad stänger av tillflödet i Råå-ån vid större behov av vatten. Åvattnet blev orent och stinkande. "All fisk i ån har dött samt måst transporteras bort för att ej ligga vid åns stränder och ruttna." Kapten Falkland tar detta som ett av flera exempel på hur staden missgynnar sina ytterområden trots de stora fördelar man haft av inkorporeringen 1918.

Badgäster från när och fjärran

Sommargästerna var många och ganska privilegierade om man ska tro namnlistorna som trycktes varje år. Det var bankkamrerer, ingenjörer, pastorer, kaptener, kyrkoherdar, grosshandlare, direktörer, kansliråd m.m. Hyresgästerna 1933 kom från Stockholm, Kiel, Norrköping, Örebro, Bombay (!), Sundsvall, Upplands Väsby, Landskrona, Stockholm igen, Stehag, Trondheim, Väster-vik, Hälleforsnäs, London, Växjö, Hörby osv osv. Även andra än badhuset och hyresvärdarna tjänar på sommargästerna. Spårvägs- trafiken ökar starkt och Råå Hotell har

samtliga rum uthyrda. Antalet övernattande av "hos föreningen anmälda badgäster" var år 1937 inte mindre än 316 svenskar med 5699 nätter och 29 utlänningar med 484 nätter. Gästerna stannade alltså i genomsnitt 18 nätter. Dessutom räknade man över 2000 övernattningar på vandrarhemmet. Där stannade gästerna oftast bara 1–2 nätter. Krigsåret 1939 går vandrarhemmet minus. "...inte så många danskar som föregående säsonger, vad det nu kan beror på" skriver Helsingborgsposten 4 september. Någon större minskning av antalet inskrivna badgäster märks inte och sommaren bjuder på tidvis tropisk hetta. Röda korset sätter upp en "sjukstationskiosk" vid Råå vallar och laddar upp för att behandla värmeslag och brännskador. Under krigsåren tycks det sedan gå upp och ner för Råå Havsbads verksamhet. Danmark ockuperas. Sommaren 1940 spärras stränderna av och vandrarhemmet säljer sina 60 sängar till militären. Läget tycks lugnare 1941 då man köper 40 nya sängar och registrerar uppemot 15 000 övernattningar i Råå Havsbads regi.

Föreningen Råå Havsbad och Råå intresseförening

Föreningen hade sedan den bildades tagit på sig att verka som en instans som värnade om Råås intressen. I början av 1950-talet bildades ett speciellt utskott inom Råå Havs-

Badliv vid Råå Vallar 1930-tal.

bad för intressefrågor för Råå. Erik Larsson höll 16 oktober 1950 ett framsynt anförande med temat "slå vakt om naturvärdena i Råå och dess omnejd". Råå Havsbad splittrades emellertid och 1953 bildades en helt fristående organisation med namnet Råå Intresseförening. Denna organisation finns inte

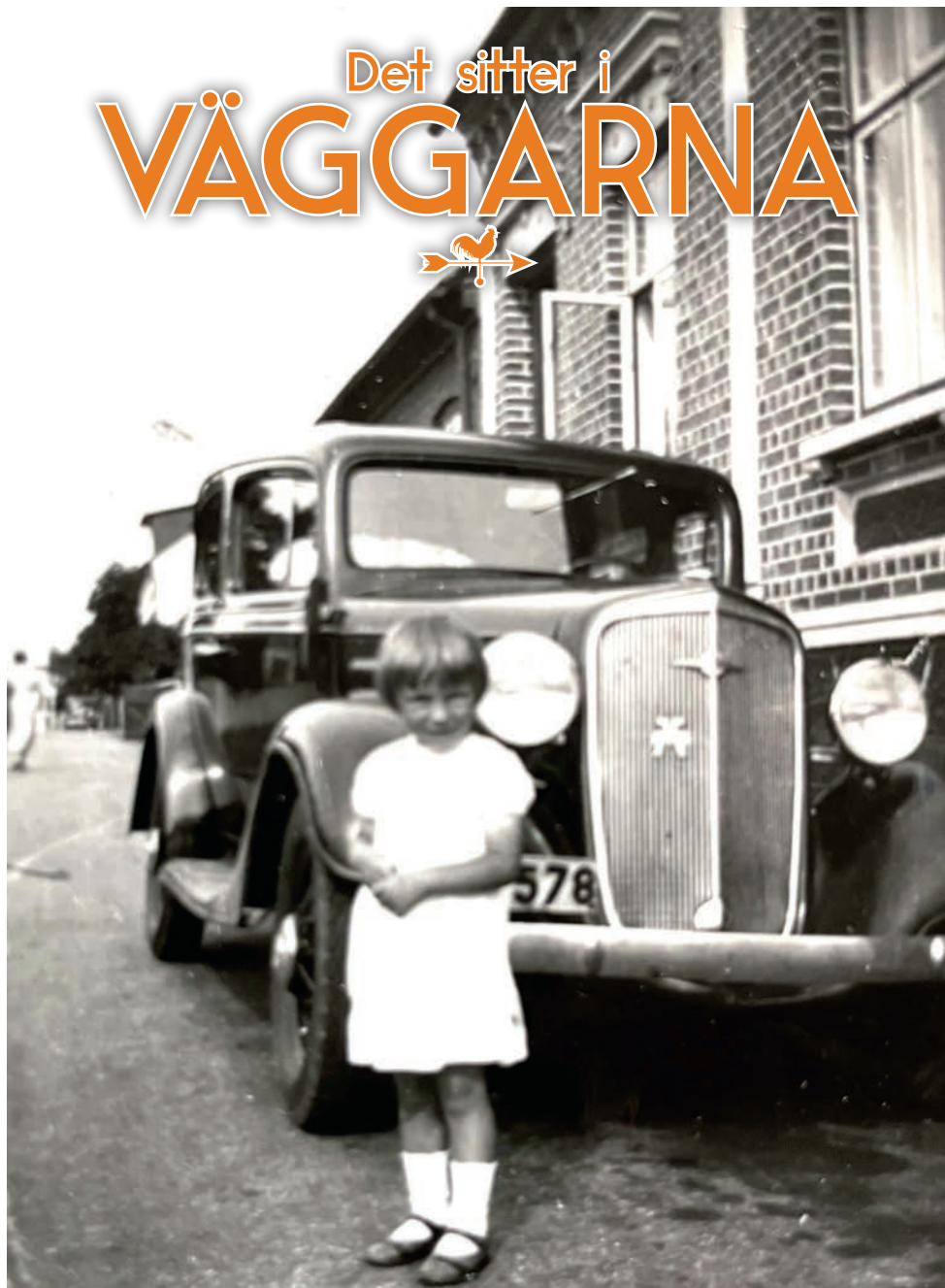
längre och det är inte solklart vilken förening som bäst tillvaratar Råås intressen gentemot t.ex. Helsingborgs kommun.

Föreningen Råå Havsbad upplöstes 1974. Det fanns inte längre behov av rumsförmiddling för badgäster.

Elsa Lena Ryding

"DET SITTER I VÄGGARNA ..."

Det sitter i VÄGGARNA

Britta, Stina Norlings syster, på Mellangatan 2

Stina Norling är bekant för de flesta som är intresserade av Råås historia. Hon har lett vandringar längs Råås gator och försett oss åhörare med mycket fakta, roliga anekdoter och inspirerat till nya upptäckter. Under många år har hon också här i Museitidningen skrivit intressanta och trevliga reportage om vad som tilldragit sig på Råå. Om man behöver veta något om personer och händelser på Råå är Stina en näst intill outtömlig källa till information.

Jag har träffat Stina för att samtala om det Norlingska släkthuset på Mellangatan 2.

Anna Mathilda Johannesdotter

Stinas farmor Anna Mathilda Johannesdotter, född 1859, satte bildligt talat spaden i jorden hösten 1889 till det hus som skulle byggas på hennes förmyndares tomtmark, Strandmalen 1.

Anna Mathilda Johannesdotter var dotter till Botilla Johannesdotter Winblad och Johannes Andersson (Johannes Kommisar, kallad). Fadern var fiskare och storsmugglare av rang. Han hade rötter i en av de tidigaste Rååsläkterna, Nils på Backen. I husförhå-

längden har prästen antecknat att Johannes är ”dömd för brott mot tullförfattningen”. Han drucknade den 5 december 1866 tillsammans med två andra Rååfiskare. Två yngre syskon till Anna Mathilda, Johanna och Anders, hade båda dött i september 1866 i scharlakansfeber och strypsjuka (= difteri/krupp). Just 1866 tycks en scharlakans-epidemi drabbat Råå. Minst 25 barn miste livet i denna sjukdom. Så fruktansvärt för Botilla att samma år förlora make och två barn! Familjen bodde då på Patrullgatan.

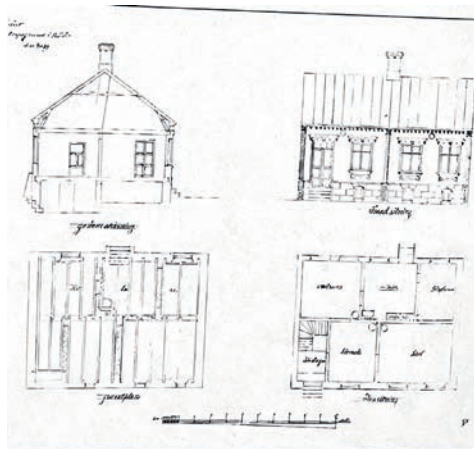
Efter att Johannes omkommit flyttade Botilla och den då 7-åriga Anna Mathilda till släktingar; fiskare Lars Larsson med hustru Cecilia Andersdotter som var faster till Anna Mathilda.

1889 var Anna Mathilda 30 år och ogift fiskförsäljerska och man undrar ju hur hon kunde ha råd med detta hus. Förklaringen är att det på tomten redan stod ett litet hus med garnvind och ett litet källarutrymme, uppfört 1828, som beboddes av hennes faster och farbror, Cecilia och Lars Larsson. Dessa två hade inga egna barn och Lars blev utsedd till Anna Mathildas förmyndare vid faderns död. Det är därför inte så konstigt att brorsdottern genom testamente erhöll grundplåt till att kunna bygga sitt hus på tomten som låg ner mot Vallgatan, dagens Kustgatan. Området tillhörde Pålstorps by och Pålstorps bönder hade betesrätt där för sina djur. Lars Larsson representerade Råå-fiskare inför Luggude Häradsrätt i tvistefrågor med Pålstorps bönder. Tvistefrågorna gällde stöttor på Malen och betesmark för djuren. Henry Coyet arrenderade ut till fiskarna och sålde senare marken till dem. Enligt Helsingborgs Bevarandeprogram är huset byggt 1828.

Husbygget

I byggnadskontraktet finns detaljerad beskrivning över hur huset skulle byggas och när arbetena skulle betalas. Byggmästare var den på Råå välkände murar- och byggmästaren F W Landberg.

"För utförda arbeten och anskaffande af material skall jag haffa tvåtusensexhundrafemtion (2650) kronor vilka betalas i följande terminer, 500 kronor vid arbetets början, 500 när grunden är färdigt, 600 när det är rest, återstoden, 1050, när det är färdigt och insynat. Arbetet påbörjas innevarande månad och skall vara under tak innan den 14 Desember innevarande

"Ritning till ett boningshus att uppföras å Lars Larssons tomt A No 3 Pålstorps grund i Råå den 2/10 1889." Byggnadsritning till K:o Strandvägen 3, Mellangatan 2 signerad F W Landberg.

Ritning till ett boningshus att uppföras å Lars Larssons tomt A No 3 Pålstorps grund i Råå den 2/10 1889.

år samt fullkomligt färdigt den 1 Juni 1890. Skulle under arbetets gång någon ändring blifva som medför någon kostnad för mig än vad som är föreskrifvet betales serskild."

Den 12 oktober 1889 skrevs detta kontrakt som i övrigt var mycket detaljerat vad gäller vilka arbeten som skulle utföras; murning, målning, tapetsering, uppförande av kakelugnar, takläggning och snickerier. Anna Mathilda skulle stå för anskaffande av tvättkittel. Stina minns att det var en rejäl järngryta med kopparinsats. I den koktes all tvätt fram till 50-talet. Efter lång och trogen tjänst hamnade den hos Erikshjälpen.

Anmärkningsvärt är akantusbladen under fönstren och pilastrarna. Var fick murare Landberg idén till dem? Ja, kanske för att det under 1800-talets andra hälft var modernt med en mängd olika historiska stilar. Den dominerande stilen bland nystilarna blir nyrenässansen som är starkt inspirerad av antikens klassiska formspråk. Stina funderar över om dessa utsmyckningar också kan ha varit ett sätt för Landberg att visa sin yrkes-

Detalj med pilaster och akantus.

skicklighet. Hur som helst pryder de fortfarande huset och kan sätta fantasin i rörelse om antika ideal.

Mellangatan 2 är byggt med gult (gulgrått) Ryategel. Det är inte så hårt bränt som fasadtegel och kallas ibland för flambränt. Ventegel ansågs finare. Ryategel var hantverk, inte maskintillverkat som förbländertegel. Ryategel krävde mera fogmassa för att utjämna stenarnas ojämna kanter. Men man fogade med fint rundade utanpåliggande fog. Landberg med sin murarskicklighet var noggrann. Det ser man framför allt på fasaden mot gatan. Jag förstår att Stina studerat det här med olika sorters tegel som använts på Råå.

Man kan ju också undra över varför Anna Mathilda valde att låta uppföra ett så stort hus. Hade hon från början tankar på att hysa hyresgäster? Ja, antagligen eftersom det inte fanns någon innertrappa som förband källare, bottenvåning och vind.

Giftermål

Anna Mathilda gifte sig lillejulaften 1894 med e o sjötullvaktmästare August Wilhelm

Norling. Han var tio år yngre och han kan ju ha hyrt ett rum hos henne, funderar Stina. Som tullare kunde han inte bo på Nedre Läget utan Tunnsbyn rekommenderades. Tullhuset låg nere vid hamnen, men bo där? Nej, tullarnas barn fick inte gå i samma skola som fiskarnas barn under smuggelåren i alla fall.

August Norling flyttade in till släktingar i Helsingborg, troligen 1907, men var en flitig besökare i hemmet på Råå. Han dog 1927 av hjärtinfarkt då han sprang till en spårvagn efter besök hos Anna Mathilda.

Hyresgäster

Flera familjer hyrde hos Anna Mathilda: folkskollärare Broomé med hustru och fyra barn, vävmästare Brendel med hustru, byggnadsarbetarfamiljen Rundkvist m fl. När hennes egen familj växte, flyttade hyresgästerna. Modern Botilla bodde dock kvar till sin död 1925.

Sönerna Bror och Bertil

I äktenskapet föds två söner, Bror år 1895 och Bertil 1902. Båda var tekniker med uppfinnarambitioner. Bror Norling emigrerade till Amerika 1922. Han lär ha klarat sig utmärkt i USA. Till Anna Mathildas stora sorg kom han aldrig tillbaka hem. Han blev över 90 år.

Och: Hur var det då med uppfinnarambitioner?

”Farbror Bror hade med sig ett registrerat patent för järnvägsbommar till USA enligt vad jag har hört och far fick patent på en fiffig gräsklippare, men den stora 30-talskrisen närmade sig och pengar till nya investeringar kunde man glömma”, berättar Stina.

Bertil och Nanna

Bertil utbildade sig till ingenjör och gifte sig med Nanna Ragnhild Bengtsson. Nanna var uppvuxen i Blekinge. Hennes morfar drev ett

Bertil med döttrarna Stina och Britta framför Lilla huset.

stenhuggeri i Åryd. Hennes far, Janne August Bengtsson, var skeppare från Råå. Han lär ha träffat sin tillkommande, Anna Maria Abrahamsdotter, då han hämtade sten för leverans till Tyskland och Helsingborg. Janne August och Anna Maria flyttade sedan till Styrmansgatan på Råå.

Bertil och Nanna hade gift sig 1931. Anna Mathilda dog 1933 och året därpå flyttade de till Mellangatan. Här växte Britta och Stina upp.

Renovering 1934

Huset hade nu varit bebott under 45 år av olika familjer och en inre modernisering behövdes, främst när det gällde uppvärmning och hygienutrymme. En utbyggnad på syd-

Anna Mathilda med yngste sonen Bertil 1932.

sidan gav plats till farstu med vattentoalett, skafferi och städskrubb. Badrum inreddes i källaren och huset fick centralvärme. Huset värmdes med olja. En av de första värme-pannor i Helsingborg som eldades med olja installerades. Men med kriget försvann olja och pumpen stod nedpackad till efter kriget.

Stina minns att det gällde att spara på varmvatten. "Istället för att bada i badkaret fick vi barn hålla till godo med en zinkbalja i köket."

Invändigt gjordes alltså flera förändringar men utsidan fick man inte röra. "Min far höll hårt på det och numera skulle man inte få bygglov", förklarar Stina och fortsätter "Far dog 1962, två dagar efter sin 60-årsdag. Han dog i hjärtinfarkt liksom sin far. Mor Nanna dog 1978 efter en längre tids sjukdom".

Det finns dokument som visar hur husets värde ökat; 1952 värderades det till 39 000:- och 1978 till 400 000:-.

Lilla huset

Här bodde ju först Lars och Cecilia Larsson och efter hennes död 1887 kan man utläsa i husförhörslängden att Lars bor här tillsam-

mans med Botilla och hennes far Johannes Larsson Winblad. De är då alla tre ensamstående.

Det lilla huset användes för diverse ändamål sedan familjen flyttat in i det nya. Under det tidiga 40-talets beredskapstid placerades flera militärer på Råå, bl a i Lilla huset. , Scouterna huserade där under några år och Stinas far hade kontor i det. Några olika familjer har också hyrt in sig här.

På 1960- och 1970-talet bodde Stina i Lilla huset när hon kom hem till Råå. Efter några studieår i Lund och Turin i Italien ägnade Stina sig åt både arbete på Allers förlag och studier. Därefter blev det arbete i Stockholm. Hon arbetade som chefredaktör för Femina och Antik & Auktion. Stina arbetade främst i Helsingborg men även i Stockholm.

Stina flyttar hem

”Min mor dog 1978 och det blev ett avgörande skede för vårt gamla hus. Min syster Britta och hennes man hade flyttat från Linköping

Stina och Britta hälsar på de militära hyresgästerna under beredskapstiden 1941.

till Ängelholm. Vi bestämde oss för att inte sälja huset utan vänta och se hur livet gestaltade sig. Och det gjorde det. 1979 träffade jag min blivande man, Johnny Bengtsson, under en exkursion till Grekland. Han studerade antik historia och arkeologi och jag läste ämnet för ros skull. Våren 1980 föddes vår dotter Nanna och vi flyttade in i släkthuset”, berättar Stina.

Renovering 1987

Nu inreds vinden och det blir förstärkta trappor som förbinder de olika våningsplanen. Nya badrum och tvätttrum tillkommer liksom ett stort ljus och rejält kök. Alla tapeter tas bort, men schablonmålningarna under fick vara kvar. En bit av en sådan målning har lämnats synlig.

Sixten Persson Norling framför den bevarade väggsschablonen.

Fjärde och femte generationen flyttar in

Idag, 130 år senare har generation fyra och fem flyttat in. Dottern Nanna Persson Norling och hennes man Johan Persson flyttade in i stora huset 2021 efter att ha bott i det lilla huset några år. Dottersonen Sixten Persson Norling bor alltså nu i sin mormors farmors hus.

”Det betyder mycket för oss; syster, sväger, Johnny och mig att Nanna med familj ta vilje hand om släkthuset”, säger Stina.

Nya förändringar och vissa nödvändiga renoveringar är väl att vänta men i stort ser Anna Mathildas hus ut som det gjorde 1889, åtminstone exteriört.

Gunilla Gyllerfelt

*"... det här
blev viktigt
viktigt gott!"*

RUTGERS HÖRNA

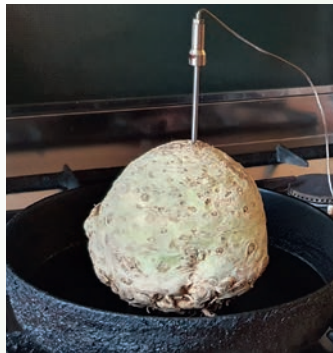

"Pulled celery"

MED SELLERIKRÄM OCH LÖKFRÄST QUORN I BITAR

4 personer

RUTGERS HÖRNA

BAKAD ROTSELLERI

- Sätt en hel rotselleri på en liten stekpanna i ugnen på 225 graders värme.
- Sätt en stektermometer i sellerin
- Baka tills inner temperaturen är 98 grader. Låt svalna lite.

- Skala sellerin med en vass kniv och plocka sedan grova bitar av sellerin.

*Väldigt gott som tillbehör,
eller varför inte som egen rätt.*

KRÄM PÅ ROTSELLERI, LÖK OCH VITLÖK

Du behöver:

- ½ rotselleri
- 1 gul lök
- 3 vitlöksklyftor
- 1 dl vispgrädde (eller Oatly om man vill ha en vegansk rätt)
- 1 dl grönsaksbuljong, se recept på följande sida

Gör så här:

- Skala och skär rotsellerin i halvcentimeter stora tärningar
- Hacka lök, vitlök grovt

- Koka tillsammans med grädde och buljong sakta tills allt är mjukt. Rör om då och då så det inte bränns vid som mejerivaror annars lätt gör.
- Mixa till en slät konsistens
- Smaka av med salt och peppar

*Mycket gott i stället för sås
eller som tillbehör*

RUTGERS HÖRNA

GRÖNSAKSBULJONG

Du behöver:

- 3 gula lökar
- 3 palsternackor
- ½ rotselleri
- ½ purjolök
- Vitpeppar
- Lagerblad

(Alla vita grönsaker kan användas till grönsaksbuljong)

Gör så här:

- Skala och ansa grönsakerna
- Tärna grönsakerna i 1 cm stora tärningar
- Lägg i kastrull och fyll på med vatten så att det täcker grönsakerna
- Tillsätt kryddorna
- Sjud sakta i ca 2 timmar
- Sila och låt kallna

Förvaras i kylskåp och kan användas när du kokar risotto, pasta eller rispilaff

SÅ FÄRDIGSTÄLLER DU:

"Pulled celery"

MED SELLERIKRÄM OCH LÖKFRÄST QUORN I BITAR

Förutom den bakade sellerin, sellerikrämen och buljongen behöver du:

Quorn i bitar till 4 personer och 1 gul lök som ska finhackas.

Färdigställ den vegetariska rätten så här:

- Stek bitar av quorn tillsammans med den finhackade löken.
- Lägg generöst med sellerikräm på tallriken.
- Ovanpå krämen placerar du den dragna, bakade sellerin
- Placera quorn och lök dekorativt runt kräm och bakad selleri.
- Garnera med blekselleri

Det går naturligtvis att tillaga rätten med den buljong du får av tärning eller på flaska, men smaken blir en helt annan om du lägger lite tid på att göra din egen grönsaksbuljong. Halvfabrikat kan enligt min erfarenhet aldrig jämföras med det du lagar själv från grunden. Om du följer receptet till grönsaksbuljong som du får här ovan, har du sedan en riktig smakhöjare till en rad andra rätter.

SIGGE ENHAMMER, EN VÄLKÄND RÅÅ-PROFIL, HAR AVLIDIT.

Han var djupt engagerad i att bevara och utveckla kulturen på Råå.
Museitidningen återkommer.

INFO-SIDAN

ÖPPETTIDER OCH AVGIFTER 2022

Öppettider

1 maj - 25 september

söndag 13.00-17.00

tisdag-fredag 11.00-17.00

midsommarafton... stängt

2 juli – 6 augusti

även lördag 13.00 – 17.00

Program

1 maj Invigning

6 juli Allsång på stranden med Shakemakers

20 juli Allsång på stranden med Olseröds badorkester

Se för övrigt program på museets hemsida www.raamuseum.se

Hemsidan uppdateras fortlöpande.

Datorer finns på biblioteken, där man kan få hjälp att hitta rätt.

Entréavgifter

Vuxen 100 kr

Med kulturkort.... 70 kr

Med CSN-kort.... 60 kr

Fri entré för barn under 19 år

och medlemmar i Råå museiförening

Guidade grupper

Grupper tas emot hela året efter överenskommelse

Skolklasser har specialavtal

Guidning beställs på info@raamuseum.se eller 042-26 11 31

Kontakt

Råå museum för fiske och sjöfart,

Museiplanen 1, 252 70 Råå

Epost: info@raamuseum.se

Telefon: 042-26 11 31

Hemsida: www.raamuseum.se

Bankgiro: 5601-4681

Kultur
ett nöje och ett måste

*För mer information
och nyheter kolla hemsidan
www.raamuseum.se!*

VI HAR NYTT MEDLEMSREGISTER!

Välkomna att anmäla
email-adress om ni inte
redan har gjort det.

KALLELSE

ÅRSMÖTE!

Årsmöte för Råå museiförening
hålls i RHSS lokaler, Västindiegatan 30,
tisdagen 29 mars kl 19.00.

Efter årsmötesförhandlingar och information inbjudes till föredrag av Malin Andersson, forskare och lärare på Institutionen för Service Management vid Lunds Universitet och vid transportledarutbildningen vid Malmö Universitet.

Traditionellt yrkesfiske i en global samtid

Den urgamla fiskerieringen har genomgått stora förändringar. I slutet på trettioåret arbetade runt 14 000 personer i Sverige med fisket som försörjning. Av olika skäl har antalet yrkesfiskare minskat till dagens drygt 1 000 yrkesfiskare. Samtidigt som fiskerieringen har rationaliserats har besöksnäringen expanderat längs den svenska västkusten.

Dessa förändringar väcker en rad frågor som berör hur en traditionell näring tar form i en ekonomi som präglas av tjänster och vad som sker i skärningspunkten mellan politisk styrning och den samtida yrkesfiskarens vardag;

Hur framställs kustnära yrkesfiske i politiska visioner om fiskerieringen i framtiden?

Vad innebär dessa olika visioner och värderingar för yrkesrollen som kustnära yrkesfiskare?

Frågorna besvaras i Malin Anderssons föredrag som bygger på hennes doktorsavhandling, en närgående studie av det kustnära yrkesfisket längs Sveriges västkust, under ett av 2000-talets första årtionden.

Malin Andersson.

Årsredovisningen kommer att finnas tillgänglig
på årsmötet, på museet och på hemsidan www.raamuseum.se.

Föredrag och förtäring kostar 50 kr.

REDAKTIONSRÅD:

Elsa Lena Ryding, Gunilla Gyllerfelt, Stina Norling och Britt Siversson-Holmén.